

ומתריצין: רב הונא מחלק בין איסור אכילת מוקצה, לבין טלטולו.

במוקצה לאכילה — סבר לה כרבי יהודה.

אבל **במוקצה לטלטול — סבר לה כרבי שמעון.**⁽⁵⁾

ומקשינן: וכי רב חסדא אמר אסור לטלטלו?

והא רב יצחק בר אמי, איקלע, נזדמן, לבי רב חסדא. וחזא החזא בר אוזא, שחוטה, דהו קא מטלטלי ליה משמשא לטולא, מהשמש לצל, כדי שלא יסריח.

ואמר רב חסדא: חסרון כים קא חזינן הכא בשחייתו בשמש, שיסריח ויתקלקל, והתיר לטלטלו.

ומדוע הכא אסר רב חסדא לטלטל בשר חי?

ומתריצין: **שאני בר אוזא דחזי לאומצא**, שראוי לאוכלו חי אף אם לא נמלח.

[והתוספות הוסיפו שאין בו איסור דם, כיון שלא פירשו].

תנו רבנן: דג מליח, ראוי לאכילה, ולכן מותר לטלטלו.

דג טפל, אינו ראוי לכלום, ולכן אסור לטלטלו.⁽⁶⁾

בשר, בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו.⁽⁷⁾

תנו רבנן: מטלטלין את העצמות,⁽⁸⁾ **מפני שהוא מאכל לכלבים.**⁽⁹⁾

מטלטלין בשר תפוח, מפני שהוא מאכל לחיה. קכז-ב

מטלטלין מים שהיו מוגזלין בלילה, על אף שאסור לשתותן משום "גילוי", שמא נחש הטיל בהם ארס, מפני שהן ראויין לשתייה לחתול, שאינו ניזוק מארס נחש. [שאפילו את הנחש עצמו הוא אוכל. רש"י].

5. עיין רשב"א שביאר: דדי לו שאסרתו עליו באכילה, אלא מותר לטלטלו כרבי שמעון. ובמהרש"א ביצה לג א כתב דיש לחלק בין טלטול מוקצה דבהא סבירא ליה כר"ש, לבין טלטול להשתמשות שהוא כעין אכילה דבהא סבירא ליה כר' יהודה. וע"ע בחידושי חת"ס למסכת ביצה [בפתיחה] ובאגלי טל מלאכת טוחן סק"מ ביטוד החילוק שבין השתמשות במוקצה, לטלטולו.

6. בתוד"ה דג הקשו דלר' שמעון מאי טעמא יהיה אסור לטלטלו? ותירצו: א. דאינו ראוי לכלבים. ב. דקאי אליבא דר' יהודה.

ולתירוץ הראשון מבואר דאם היה ראוי לכלבים לא היה מוקצה אף שאינו עומד לתתם לכלבים. וכ"כ הטור. ועיין מה שהקשה בחזו"א סי' מ"ד ס"ק ט"ו דבגמ' לעיל גבי חבילי קש אם

התקינן למאכל בהמה, מדויק שאם לא התקינן למאכל בהמה אסור גם לר' שמעון? [וע"ע במגן אברהם וט"ז שם, ומשנה ברורה ס"ק ל"ב].

7. במגן אברהם סי' ש"ח ס"ק נ"ו מבואר שרק בשר שהוא רך [כגון יונה ובר אוזא] מותר לטלטלו, אבל בשר בהמה שאינו ראוי לכוס אסור לטלטלו, והט"ז וא"ר וגר"א חולקים, ועיין משנה ברורה שם ס"ק ל"א.

8. לרבי יהודה איירי שהעצמות מוכנות מאתמול ולא הוי נולד [תוס']. וי"מ אף לרבי שמעון ואפילו שאכלו את הבשר ביום טוב דרבי שמעון לית ליה נולד [ריטב"א].

9. ואם אין כלבים מצויים באותו המקום אסור לטלטלם [מגן אברהם ומשנה ברורה סי' ש"ח ס"ק קכ"א].

לאמת המים — מביא כרים וכסתות, ומניח תחתיה, ואם עלתה עלתה.

מיתיבי: בהמה שנפלה לאמת המים, עושה לה פרנסה במקומה, שדואג לקיומה בתוך המים, ומביא לה אוכל בשביל שלא תמות.

ומדייקינן: פרנסה, אין, אבל כרים וכסתות, לא.

ואילו רב יהודה אמר רב אמר: כרים וכסתות נמי שרי.

ומתריצין: לא קשיא.

הא איירי, דאפשר בפרנסה. והא איירי, דאי אפשר בפרנסה.

אפשר בפרנסה, אין, יעשה כך.

ואי לא אפשר, כגון שהמים עמוקים. מביא כרים וכסתות, ומניח תחתיה.

ופרכינן: והיכי שרי? והא קא מבטל כלי מחיכנו, שהרי משהניחם תחתיה אינו יכול לטלטלם, וביטול כלי מתשמישו דומה לסתירת בנין [ועיין לעיל מג א תוד"ה דמבטל, שיסוד האיסור משום דמי לבונה].

ומבארינן: האי תנא סבר: מבטל כלי מחיכנו איסורו מדרכנן, וצער בעלי חיים הוא איסור דאורייתא.⁽¹⁾

ואתי דאורייתא ודחי דרבנן.

שנינו במשנה: תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל עצמן אסור להשהותן, מפני הסכנה, שמא יבוא אדם לשתותם.

מתניתין:

כופין את הפל לפני האפרוחים בשבת, כדי שיעלו וירדו עליו.

שמותר ליטול כלי בשבת אף לצורך דבר שאינו ניטל.

[ורבי יצחק, דסבירא ליה בפרק כירה [מג א] שאין כלי ניטל בשבת לצורך דבר שאינו ניטל, מתרץ את המשנה כגון שהוא צריך את מקומו של הכלי, ומתוך שיכול ליטלו לצורך מקומו, מוליכו למקום שרצה. רש"י שם].

תרנגולת שברחה מהבית, דוחין אותה בידים, עד שתכנס למקומה.

מדדין עגלים וסוּיחין, היינו שאוחזים באוזניהם או בצווארם ומסייעין להם ללכת.

ואשה, מדדה את בנה, ומסייעתו ללכת.

אמר רבי יהודה: אימתי התיירו לאשה לדרות את בנה — בזמן שהוא, התינוק, נוטל רגל אחת, ומניח רגל אחת.

אבל אם היה גורר את רגליו, אסור לדרותו, מפני שהיא נושאת אותו.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: בהמה שנפלה

1. טעם הכתוב. עיין ב"מ לב ב.

1. שהרי אמרה תורה "עזוב תעזוב עמו", וזהו

והדר אמרת, דוחין אין, ומשמע אבל מדדין לא.

אמר אביי: סיפא דקתני דוחין אבל לא מדדין — אתאן לתרנגולת. והא דמדדיקין, מרישא שמותר לדדותם, היינו בשאר עופות.

אמר אביי: האי מאן דשחיט תרנגולת, לכבשינהו לכרעיה בארעא, יאחזו רגליה צמודות לקרקע בכדי שלא תוכל להתרומם. אי נמי, נידל לחו מידל, יגביהם מעל הקרקע, מפני החשש, דדילמא, התרנגולת מנח לחו לטופריה, ציפרניה, בארעא, ועל ידי זה, עקר לחו לסימנים.

מתניתין:

אין מילדין, מושכין את הוולד ממעי הבחמה, ביום טוב, משום דהוי טרחה יתירא. אבל מסעדין, מסייעין לו לצאת, ביום טוב.

ומילדין את האשה אפילו בשבת, [ואין צריך לומר שמסעדין, וכל שכן ביום טוב]. ואף קוראין לה חכמה, למילדת, ממקום למקום, אפילו היא מחוץ לתחום.

ומחללין עליה את השבת.

וקושרין את הטיבור של הוולד שבו קשור במעי אמו, מפני שאם לא יקשרוהו עלולים מעיו לצאת.

רבי יוסי אומר: אף חותכין את הטבור בשבת.

ומדייקין: דוחין אין, אבל מדדין שיאחזנה בגפיה ורגליה נוגעין בארץ ומוליכה, לא.

תנינא להא.

דתנו רבנן: מדדין בהמה היה ועוף בחצר, אבל לא מדדין את התרנגולת.

והוינן בה: תרנגולת, מאי טעמא לא מדדין אותה?

ומבארין: אמר אביי: משום דהתרנגולת מקפיא, מגבהת, נפשה, והרי הוא מטלטלה.

אבל אווזים כשאוחזין בגפיהן הרי הן מהלכין ברגליהם.

אבל ברשות הרבים אסור, שמה יגביהם מן הארץ ונמצא נושאן. וקאי אליבא דרבנן דלא סבירא להו "חי נושא את עצמו" בבהמה.

תני חדא: מדדין היה ועוף בחצר, אבל לא ברשות הרבים.

והאשה מדדה את בנה, ברשות הרבים ואין צריך לומר שמותר בחצר. כיון שבאדם לכולי עלמא "חי נושא את עצמו". ואף אם יגביה את עצמו לא הוי טלטול.

ותניא אידך: אין עוקרין רגלי בהמה ויהיה ועוף מן הארץ בחצר, (2) משום איסור מוקצה, אבל דוחין בהן שיכנסו.

הא גופא קשיא:

אמרת, אין עוקרין רגליהם. ומשמע, אבל דדויי מדדין להם.

אפילו ברשות הרבים, וכן שבתרנגולת מותר לדדות [בחצר]. תוד"ה אין.

2. יש ספרים דגרסי אין עוקרין בהמה היה ועוף ברשות הרבים, ולפי זה הך ברייתא פליגא בתרתי [אבריתא קמייתא, דבהמה מותר לדדות

וקורין לה חכמה ממקום למקום, ומחללין עליה את השבת.

והוינן בה: **מכדי תנא** ליה במשנה: "מילדין את האשה, וקורין לה חכמה ממקום למקום", הא דתני "ומחללין עליה את השבת", **לא תווי מאי?**

ומבארין: **לא תווי הא דתנו רבנן: אם היתה היולדת, צריכה לנר, חבירתה מדלקת לה את הנר. ואם היתה היולדת, צריכה לשמן, חבירתה מביאה לה שמן** אפילו דרך רשות הרבים, **ביד, בכף ידה, ולא בכלי.** דכל מה שאפשר לעשות בשינוי, עושים.

ואם אינו ספק מספיק להביא ביד, מפני שצריכה כמות גדולה יותר, **חבירתה מביאה לה שמן בשערה**, שהיא סכה את שערה בשמן וכשבאה אצלה מקנחתו, ואף זה אין דרך הוצאה בכך.

ואם אינו ספק מספיק שתביא בשערה, מביאה לה שמן בכלי.

אמר מר: הא דתני **אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר** — פשיטא? שהרי פקוח נפש דוחה שבת.

ומבארין: **לא צריכא** לאשמועינן, **אלא** ביולדת שהיא **סומא**.

מהו דתימא, **ביון דסומא לא חזיא**, יהיה אסור להדליק לה, **קא משמע לן דשרי**, משום **איתובי מיתבא דעתה** [שדעתה מתיישבת עליה בכך] מפני שהיא **סכרא: אי איכא מידי שאצטרך לו, חזיא חבירתא ועבדא לי.**

שנינו בכרייתא: **אם היתה צריכא לשמן,**

וכל צרכי מילה עושין בשבת. ולהלן בפרק רבי אליעזר דמילה מפרש לה.

גמרא:

והוינן בה: **כיצד מסעדין את הבהמה?** ומבארין: **רב יהודה אמר: אוחו את הולד כדי שלא יפול לארץ.**

רב נחמן אמר: מסעדין היינו שהוא דוחק בבשר הבהמה לפנים כדי שיצא הולד לחוץ.

תניא בתוספתא **כוותיה דרב יהודה: כיצד מסעדין? אוחזין את הולד שלא יפול לארץ. ונופח לו בחוטמו מפני שנחיריו סתומים ברירים. ונותן לו דד של אמו לתוך פיו כדי שיינק.**

אמר רבן שמעון בן גמליאל: מרחמין, מאהבין, היינו על בהמה טהורה, שריחקה את וולדה, ביום טוב.

היכי עביד?

אמר אביי: מביא בול, מלא אגרוף, של מלח, ומניח לה בתוך הרחם, כדי שתזכור צערה שהיה לה בלידתה, ומתוך כך: תרחם עליו. ומזלפין מי שליא, מים ששרו בהם את השליא, על גבי הולד, כדי שתריח ריחו ותרחם עליו. ודוקא בהמה טהורה, אבל בהמה טמאה, לא.

והוינן בה: **מאי טעמא?**

ומבארין: משום שבהמה **טמאה** בטבעה **לא מרחקא ולדא, ואי מרחקא ולדא, יותר לא מקרבא.**

שנינו במשנה: **מילדין את האשה בשבת,**

אמרה אין צריכה אני — מחללין עליה את השבת.

ומשעה שנסתם הקבר: אם אמרה צריכה אני, מחללין עליה את השבת.

ואם לא אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת.

אמר ליה רבינא למרימר: הא מילתא — מר זוטרא מתני לה לקולא, ורב אשי מתני לה לחומרא.

הלכתא כמאן?

אמר ליה: הלכה כמר זוטרא, משום דספק נפשות — להקל.

והוינן בה: מאימתי היא "פתיחת הקבר" ששינו לעיל, שבזמן זה היא נחשבת לחולה שיש בו סכנה.

אמר אביי: משעה שהאשה תשב על המשבר, שהוא הכלי שיושבת עליו בזמן הלידה.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: משעה שהרם שותת ויורד.⁽¹⁾

ואיכא דאמרי לה: משעה שהברותיה נושאות אותה באגפיה, בזרועותיה, שכבר אינה יכולה ללכת בכוחות עצמה.

ותו הוינן בה: עד מתי הוי פתיחת הקבר?

אמר אביי: שלשה ימים מזמן הלידה.

חבירתה מביאה לה בשערה, ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי.

ומקשינן: מאי טעמא רק כשאין סיפק בשערה מביאה לה בכלי, ותיפוק ליה משום איסור⁽³⁾ סחיטה?

ומשינן: רבה ורב יוסף, דאמרי תרויהו: אין איסור סחיטה בשער, כיון שאינו בולע.

רב אשי אמר: אפילו תימא יש סחיטה בשער, הביאור בבריתא הוא: שהיא מביאה לה בכלי דרך שער, שהיא קושרת הכלי בשערותיה.

והטעם דעבדינן הכי: משום דכמה דאפשר לשנויי משנינן.

אמר רב יהודה אמר שמואל: חיה, יולדת, כל זמן שהקבר, הרחם, פתוח, בין אמרה צריכה אני, שיחללו את השבת, בין לא אמרה צריכה אני, [יש גורסין: בין אמרה איני צריכה] מחללין עליה את השבת, מפני שהיא בגדר חולה שיש בו סכנה.

אבל משעה שנסתם הקבר, בין אמרה צריכה אני, לחלול, בין לא אמרה צריכה אני, וחברותיה אומרות שהיא צריכה — אין מחללין עליה את השבת.

רב אשי מתני לה הכי כדלעיל.

מר זוטרא מתני לה הכי:

אמר רב יהודה אמר שמואל: חיה, כל זמן שהקבר פתוח, בין אמרה צריכה אני, ובין

1. עיין ביאור הלכה סימן ש"ל סעיף ג שדן האם "רם שותת" הוא לאחר ישיבה על המשבר

3. בתוס' לעיל קיא א וכתובות ו א הוכיחו מכאן ששייך סחיטה בשאר משקין.